

Konstnärernas Riksorganisation.

Diarienummer Ju2025/01727

Justitiedepartementet
Enheten för immaterialrätt och transporträtt
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.l3@regeringskansliet.se

Konstnärernas Riksorganisations remissyttrande över Utkast till lagrådsremiss Privatkopieringsersättning

Konstnärernas Riksorganisation företräder över 3 500 professionella bildkonstnärer, konsthantverkare och formgivare i Sverige. Organisationen bildades 1937 och arbetar för konstnärlig frihet, goda villkor för bild- och formkonstnärer samt sluter avtal för sina medlemmars räkning. Det är den enda organisationen som företräder den här gruppen i fackliga, yrkesmässiga, ekonomiska och sociala intressen samt i kulturpolitiska sammanhang och det offentliga samtalet. Föreningen har aktiva regionstyrelser, lokalföreningar och talespersoner över hela landet.

Inledning

Konstnärernas Riksorganisation har beretts tillfälle att yttra sig över Justitiedepartementets promemoria Utkast till lagrådsremiss Privatkopieringsersättning, Dnr Ju2025/01727 (nedan Utkastet).

Konstnärernas Riksorganisation ställer sig bakom de yttranden som lämnats in av Bildupphovsrätt samt av KLYS och Copyswede. Konstnärernas Riksorganisation vill härutöver särskilt problematisera kravet i lagförslaget i 26k§ att ersättning bara ska utgå *till de rättighetshavare vars verk utnyttjats i förvärvssyfte*. Kravet gör att våra medlemmar (konstnärer, formgivare och konsthantverkare) riskerar att även fortsättningsvis utestängas från ersättning för privatkopiering av deras verk. Något som strider mot rätten till rimlig kompensation för *alla* rättighetshavare som privatkopierats, reglerat i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i

informations-samhället (infosoc direktivet). Det är extra olyckligt då Sverige nyligen anmälts till EU-kommissionen för felaktig implementering av infosoc direktivet just på grund av den begränsning av vilka rättighetshavare som kan erhålla ersättning som föreligger i gällande lagtext men som inte kan återfinnas i infosoc direktivet.

6.2 Rätten till ersättning (s.35ff)

Utkastets förslag: *Upphovsmän vars ensamrätt har inskränkts för kopiering för privat bruk och vars verk utnyttjats i förvärvssyfte ska ha rätt till ersättning under förutsättning att de inte endast påverkas ekonomiskt av inskränkningen i obetydlig omfattning.*

Konstnärernas Riksorganisation välkomnar föreslagna förändringar i upphovsrättslagens samt tillhörande bestämmelser som sker i syfte att säkerställa rättighetshavare en likvärdig rimlig kompensation för privatkopiering av deras verk och/eller skyddade prestationer.

Utkastet föreslår en både nödvändig och viktig förändring i 26 k § upphovsrättslagen avseende vilka rättighetshavare som har rätt till privatkopieringsersättning. Skrivningen ”*upphovsmän till skyddade verk som därefter har sänts ut i ljudradio eller television eller som har getts ut på anordningar genom vilka de kan återges*” har ersatts med ”*upphovsmän vars ensamrätt har inskränkts enligt 12 § och vars verk utnyttjats i förvärvssyfte*”. Bestämmelsen avslutas med tydliggörandet att *upphovsmän som endast i obetydlig omfattning påverkas ekonomiskt av inskränkningen har dock inte rätt till ersättning.*”

Rätten till ersättning ska knytas till inskränkningen av ensamrätten (Utkastet s.38)

Konstnärernas Riksorganisation **tillstyrker förslaget att i 26 k § i upphovsrättslagen utvidga rätten till** privatkopieringsersättning till upphovsmän vars ensamrätt inskränkts enligt 12 §. Förslaget innebär, som Bildupphovsrätt skriver, en nödvändig anpassning till unionsrättens krav...

De upphovsmän vars verk utnyttjats i förvärvssyfte ska ha rätt till ersättning (Utkastet s.39)

Konstnärernas Riksorganisation **avstyrker däremot förslaget att i 26 k § införa ett krav på att ersättning endast kan utgå till upphovsmän vars verk utnyttjats i förvärvssyfte**. Förslaget innebär en avvikelse från infosoc direktivets bestämmelse som inte innehåller någon motsvarande begränsning.

I Utkastet (6.2, s.39ff) anges som skäl till begränsningen ”i förvärvssyfte” att den utvidgning som nu sker av rättighetshavare som har rätt till ersättning

riskerar att bli ohanterlig, varför det finns skäl att överväga ytterligare avgränsningar av ersättningsrätten. Något sådant resonemang återfinns inte i infosocdirektivet.

Utkastet hänvisar till uttalandet i skäl 35 infosoc direktivet att i vissa situationer när förfånget (skadan) för rättsinnehavaren är obetydligt behöver det inte uppkomma någon betalningsskyldighet. Skada i det här sammanhanget ska enligt Utkastet förstås som någon form av *ekonomisk påverkan* för rättighetshavare vars ensamrätt har inskränkts för privatkopiering, till exempel uteblivna försäljnings- eller licensintäkter. Resonemanget i utkastet fortsätter med att anta att "[I] förhållande till verk som överhuvudtaget inte utnyttjats ekonomiskt kan det dock förutsättas att inskränkningen inte har någon, eller i vart fall endast obetydlig, ekonomisk påverkan. Det hänger samman med att det för sådana verk, oavsett inskränkningen, inte finns någon marknad. /.../ Det föreslås därför att endast upphovsmän vars verk utnyttjats i förvärvssyfte ska ha rätt till ersättning. Uttrycket förekommer redan i upphovsrättslagen och tar sikte på utnyttjanden som sker för ekonomisk vinning."

I författningskommentaren (s.81 f) förklaras att begränsningen till "verk som utnyttjats i förvärvssyfte" (verk som utnyttjats för ekonomisk vinning) syftar till att undanta upphovsmän som typiskt sett inte påverkas ekonomiskt i annat än obetydlig omfattning av privatkopiering, t.ex. privatpersoner vars texter, bilder eller filmer läggs ut och kopieras på internet på egna hemsidor, bloggar eller sociala medier.

Konstnärernas Riksorganisation ifrågasätter starkt antagandet att det förutsätts att ett verk utnyttjats i förvärvssyfte för att privatkopiering ska medföra skada. Resonemanget synes inte grunda sig på vare sig kännedom eller undersökningar av vilka potentiella skador av privatkopiering som föreligger för olika kategorier av rättighetshavare, professionella såväl som icke-professionella. Kravet riskerar i stället att helt utestänga professionellt verksamma konstnärer och konsthantverkare då det inte har någon "fas" i sin verksamhet då deras verk "utnyttjats i förvärvssyfte". Deras marknad sträcker sig från privatpersonens besök i ateljén, privata och offentliga utställningar till företagsanknutna sociala medier.

Konstnärernas Riksorganisation har också svårt att förstå hur ett undantag från betalningsskyldighet (läs "rimlig kompensation") för sådan privatkopiering som medför obetydlig skada för rättighetshavaren (jfr skäl 35 i infosoc direktivet) kan omformuleras till ett krav på att ersättning ska utgå endast till upphovsmän vars verk utnyttjats i förvärvssyfte.

Det är inte heller tydligt av lagtexten eller dess kommentar om kravet "utnyttjats i förvärvssyfte" hänför sig till rättighetshavarens eller användarens utnyttjande av verket. Ett krav som är svårtolkat då ett utnyttjande av ett privatkopierat verk i förvärvssyfte innebär att privatkopieringsundantaget inte längre är tillämpligt. Som framgår av art 5.2 b) i infosoc direktivet omfattar privatkopieringsundantaget enbart

mångfaldigande ”där syftet varken direkt eller indirekt är kommersiellt”. I 12 § upphovsrättslagen anges en motsvarande begränsning av inskränkningen. Privatkopierade exemplar får inte användas för andra ändamål än privat bruk.

Sammanfattningsvis anser Konstnärernas Riksorganisation, i likhet med Bildupphovsrätt, att tillägget om ”*utnyttjande i förvärvssyfte*” bör utgå ur lagtexten. Konstnärernas Riksorganisation vill också peka på den rättsosäkerhet som tillägget medför, både vad avser tolkningen av tillägget samt att det riskeras att underkännas av EU-kommissionen alternativt EU-domstolen.

Upphovsmän som påverkas ekonomiskt i obetydlig omfattning ska inte ha rätt till ersättning (Utkastet s.39)

Konstnärernas Riksorganisation **tillstyrker förslaget att i 26 k § st1 sista meningen** att inte ge ersättning till *upphovsmän som endast i obetydlig omfattning påverkas ekonomiskt av inskränkningen (privatkopiering)*.

I linje med skäl 35 i infosocdirektivet bör situationer där skadan för rättsinnehavaren är obetydlig inte ge rätt till privatkopieringsersättning.

Organisationen instämmer i Bildupphovsrätts slutsats att den slutliga kretsen rättighetshavare som föreslås inte ha rätt till ersättning torde i slutändan bli samma även om endast begränsningen avseende obetydlig skada finns angiven.

Som anges inledningsvis ställer sig Konstnärernas Riksorganisation i övrigt bakom de yttranden som lämnats in av Bildupphovsrätt samt av KLYS och Copyswede.

Stockholm 2025-10-23

För Konstnärernas Riksorganisation
Eva Månsson / Verksamhetschef
Katarina Renman Claesson/ Förbundsjurist